

ΚΑΝΟΙΕΣ ΠΡΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΟΝΟΚΑΝΡΟΤΕΣ

**ΕΧΜΕΙΣΤΕΕΙΕ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΕΑ
ΚΑΠΙΤΑΝΙΕΤΙΚΗ ΚΡΙΕΗ**

για το 3μερο του θεροσίτη
27/6/2009

Από το περασμένο φθινόπωρο όλες οι ομολογημένες και οι ανομολόγητες ψευδαισθήσεις, όλα τα αυτονόητα και οι επιθετικοί προσδιορισμοί που συνόδευσαν τον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό καταρρέουν. Ούτε «αόρατο χέρι» που ρυθμίζει την αγορά υπάρχει, ούτε ισορροπία, ούτε ασφάλεια, ούτε εμπιστοσύνη. Ξαφνικά ο κόσμος δεν πηγαίνει αδιατάρακτα μπροστά και προς τα πάνω, εταιρίες κολοσσοί διαλύονται σε μια νύχτα (παρόλο που είχαν πάρει μόλις μερικούς μήνες πριν από διεθνείς και «έγκυρους» οργανισμούς πιστοποιητικά φερεγγυότητας, όπως ο πέμπτος μεγαλύτερος πιστωτικός οργανισμός των ΗΠΑ οι Lehman Brothers), γιάπιδες παίρνουν φόρα και πηδούν από γυαλιστερούς ουρανοξύστες,, Ξαφνικά ο κόσμος, δεν είναι ένας κόσμος για όλους (όπως θέλει ο καταστατικός μύθος της δημοκρατίας), δεν είναι ένας κόσμος όπου όποιος θέλει μπορεί να πάει μπροστά (αρκεί να δουλέψει σκληρά). Ξαφνικά όλοι ανακαλύπτουν την ανθρωποφαγία αυτού του συστήματος, κάποιοι (αυτοί που χρόνια πλούτιζαν) προσποιούνται τους σοκαρισμένους από την σκληρότητα αυτού του κόσμου, ψιθυρίζουν τη λέξη κρίση. Τα ρίσκα πλέον αυξάνονται, όχι στο τζογάρισμα επενδυτικών κεφαλαίων, αλλά στο πεδίο της ομαλής αναπαραγωγής του υπάρχοντος. Ο συνεκτικός ιστός χάνεται, κάποιοι (και αυτό αφορά τεράστια κοινωνικά κομμάτια των από τα κάτω) νιώθουν διπλά λεπλατημένοι, δεν μπορούν πλέον να τραφούν με υποσχέσεις και μπορεί να εξοργιστούν.

Αλλά κάποιοι δεν πανικοβάλλονται. Ξέρουν πως μπροστά στα πόδια τους ξεκινάει ένα τεράστιο πεδίο ευκαιριών. Και προσπαθούν να το θωρακίσουν από τα ρίσκα. Τελικά το πάρτυ της λεπλασίας των κοινωνιών ξεκινάει από την κρίση και δεν καταλήγει σε αυτήν... Η κρίση δεν είναι παρά το άλλο όνομα της όξυνσης της κοινωνικής-ταξικής επίθεσης των αφεντικών του κόσμου. *(Οι κρίσεις ιστορικά βέβαια δεν σήμαιναν απαραίτητα όξυνση της εκμετάλλευσης τουλάχιστον με την κάθε φορά τρέχουσα μορφή της. Το 1929 στις ΗΠΑ οδήγησε σε μια διαχείριση προνοιακού χαρακτήρα με πρώτον και κυρίαρχο τον κρατικό παρεμβατισμό και την κοινωνική συναίνεση (αύξηση μισθών, θεσμική ενσωμάτωση των συνδικάτων και των εργατικών ενώσεων κτλ). Παρόλ' αυτά η ίδια η παγκόσμια κρίση του 1929 έπαιξε έναν σημαντικό ρόλο (χωρίς να συσχετίζεται και γραμμικά) σε αυτό που θα ερχόταν 10 χρόνια μετά: τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.)*

οικόπεδα με θέα (την κρίση)

« Η ιδιόκτητη κατοικία βρίσκεται στην καρδιά του Αμερικάνικου Ονείρου. Είναι το κλειδί της ανέλιξης για τα χαμηλά και μεσαία κοινωνικά στρώματα. Είναι ένα κατα-

φύγιο για τις οικογένειες και μια πηγή σταθερότητας για τις κοινότητες. Χρησιμεύει ως το θεμέλιο για την οικονομική ασφάλεια των ανθρώπων. Και αποτελεί πηγή υπερηφάνειας για αυτούς που δουλεύουν σκληρά για να προσφέρουν στην οικογένειά τους...»

Τζωρτζ Μπους, απόσπασμα από την ομιλία-εξαγγελία του κυβερνητικού προγράμματος «Homeownership Challenge», 2001

Η επικέντρωση μεγάλων αποθεμάτων (σε πραγματικό και «εικονικό» χρήμα) και οικονομικών στρατηγικών στον τομέα της ιδιόκτητης κατοικίας, με την επέκταση του στεγαστικού δανεισμού (τα περίφημα πλέον subprimes-ενυπόθηκα δάνεια υψηλού πιστωτικού κινδύνου*), το επακόλουθο φούσκωμα των τιμών των ακινήτων αλλά και η αδυναμία αποπληρωμής των δανείων από τους Αμερικάνους καταναλωτές, ήταν ουσιαστικά η εδαφικοποιημένη απαρχή της λεγόμενης παγκόσμιας κρίσης. Τα χρόνια δομικά προβλήματα του ρέοντος μοντέλου, η υπερσυσσώρευση αδιάθετων κεφαλαίων, οι αντιφάσεις, οι ανασχές και οι αντίρροπες δυνάμεις που αναπτύσσονται στην σφαίρα της οικονομίας δεν άργησαν να οπλίσουν την γένικευση της κρίσης.

Παρόλα αυτά, η ρέουσα φιλολογία περί κρίσης στοχοποιεί για το «κατάνηγμα» του νεοφιλελεύθερου μοντέλου, κάποια golden boys που διαρκώς επινοούσαν περίπλοκα και ευφάνταστα τραπεζικά παιχνίδια και δάνεια και χειραγωγούσαν τους πελάτες προς αυτά ώστε να κρατούν ψηλά τα bonus τους, κάποιες κακές εντέλει τραπεζικές πρακτικές. Η πραγματικότητα βέβαια είναι πολύ διαφορετική και φαίνεται ξεκάθαρα στο παραπάνω απόσπασμα από την ομιλία του πλανητάρχη ήδη το 2001. Το **«περιορισμένο κράτος» του νεοφιλελευθερισμού** και της παγκοσμιοποίησης, ουσιαστικά έδωσε το θεσμικό έναυσμα (με διευκολύνσεις στις τράπεζες), για αυτό τον χορό δισεκατομμυρίων δολαρίων (και 3 περίπου εκατομμυρίων εξώσεων το 2007-2009 για τους «κακοπληρωτές» Αμερικάνους). Η οικονομική πολιτική του αμερικάνικου κράτους στήθηκε τόσο ιδεολογικά όσο και στην πραγματική οικονομία πάνω στη χειραγώγηση ενός μεγάλου κοινωνικού κομματιού χαμηλόμισθων προς την απόκτηση ιδιόκτητης κατοικίας. Ήταν λοιπόν **μία στρατηγική επιλογή του αμερικάνικου καπιταλισμού στο σύνολό του**: η καθήλωση των πραγματικών μισθών των εργαζομένων στις ΗΠΑ τα τελευταία 10 χρόνια (και η επακόλουθη αδυναμία τους να τροφοδοτήσουν την κατανάλωση) αλλά και η περαιτέρω ιδιωτικοποίηση τομέων και η αλλαγή σύνθεσης των μέχρι πρότινος κρατικών δραστηριοτήτων έθετε για τα αμερικάνικα αφεντικά ένα πραγματικό «πρόβλημα» προς επίλυση: την «χρηματοδότηση» των δραστηριοτήτων των χαμηλότερων κοινωνικών ομάδων για την «αναζωογόνηση» και αναπαραγωγή του κυρίαρχου μοντέλου. Ταυτόχρονα τα μεγάλα κέρδη που είχαν συσσωρευτεί με την άνοδο και την κατάρρευση του χρηματιστηρίου υψηλών τεχνολογιών (NASDAQ) το 2001, τα οποία παρέμεναν ανενεργά, απαιτούσαν την επένδυσή τους και βρήκαν στους τίτλους που εξέδιδαν οι τράπεζες στη βάση του στεγαστικού χρέους, μια σίγουρη και κερδοφόρα αγορά. Κατά βάση λοιπόν η διεύρυνση του τραπεζικού δανεισμού έπαιξε κυρίαρχο ρόλο στην αποσόβηση κοινωνικών κρίσεων (λόγω έλλειψης ρευστού) αλλά και συγκράτησης των μισθών προς τα κάτω (άρα και μείωση του εργατικού κόστους). Δεν είναι τυχαίο επίσης πως η κατοχή στέγης μέσω δανείων, άνοιξε τις πόρτες για περαιτέρω χρηματοδότηση από τις τράπεζες στους «σκληρά εργαζόμενους οικογενειάρχες» (καταναλωτικά δάνεια, «διευκολύνσεις» κτλ.) ακόμα και σε

αυτούς που είχαν κακό πιστωτικό παρελθόν και παρόν: αυτούς που στο παρελθόν δεν ξεχρέωναν ορθά και εμπρόθεσμα τα δάνειά τους αλλά και αυτούς που ο πραγματικός τους μισθός δεν μπορούσε να καλύψει τις «προϋποθέσεις» των δανείων. Και όταν άρχισαν οι δυσκολίες στην αποπληρωμή των δανείων, άρχισε και το ντόμινο της κατάρρευσης.

Η «στέγη» λοιπόν δεν έγινε μόνο ένα «κεραμίδι πάνω από το κεφάλι» των μη προνομιούχων, αλλά η ένταξή τους στο μαγικό κόσμο της κατανάλωσης, το διαβατήριο στην θρυλούμενη κοινωνική τους ανέλιξη, η προσκόλλησή τους στο φετιχισμό του χρήματος και των εμπορευμάτων. Έτσι λοιπόν ένα κράμα κοινωνικού και ταξικού συντηρητισμού (που εκφραζόταν μέσα από την προσκόλληση σε αυτό το φετιχισμό), κρατικής πολιτικής (που επέβαλε ακόμα και την γεωγραφικά στον ιστό των πόλεων την ταξική κατανομή των πληθυσμών –π.χ. μετανάστες, μειονότητες- με την απαξίωση ή την ανάδειξη γειτονιών) και χρηματοπιστωτικών στρατηγικών αποτέλεσε τη θρυαλλίδα μιας κρίσης που από πολλούς είχε προβλεφθεί.

** Τα subprimes και τα αντίστοιχα τέτοιου είδους δάνεια (τα λεγόμενα μη συμβατικά) χαρακτηρίζονται δάνεια υψηλού ρίσκου γιατί απευθύνονται κατά βάση σε αποκλεισμένους συγκυριακά ή συστημικά από τον τραπεζικό δανεισμό. Για αυτό και η είσοδός τους στον τραπεζικό παράδεισο γίνεται με δυσβάσταχτους όρους (πχ. μεγάλες ποινές προεξόφλησης και μεγαλύτερο επιτόκιο). Η λειτουργία τους έχει περίπου ως εξής: οι τράπεζες εκδίδουν τίτλους για αυτά τα στεγαστικά δάνεια που έχουν ήδη συναφθεί με ιδιώτες (δηλαδή απομακρύνουν τα δάνεια από τα «βιβλία» τους, τους ισολογισμούς τους άρα και το ρίσκο της μη αποπληρωμής από πάνω τους) οι οποίοι τίτλοι έχουν για τους αγοραστές τους, πολύ υψηλότερα επιτόκια και αποτελούν μια «χρυσοφόρα» γι αυτούς επένδυση. Ο αγοραστής τίτλων (είτε ιδιώτης, είτε επιχείρηση, είτε κράτος κτλ) αγοράζει ουσιαστικά μια μελλοντική χρηματική ροή, προσδοκά δηλαδή πως η μεταπωλητική αξία των ακινήτων περιουσιών θα αυξηθεί. Από κει και πέρα αρχίζει το γνώριμο γαϊτανάκι των χρηματοπιστηριακών «διευθετήσεων» της αγοράς γης... Οι τιμές των ακινήτων ανέβαιναν ιλιγγιωδώς (μέχρι και 160% σε διάστημα 4 χρόνων σε κάποιες πολιτείες των ΗΠΑ), όλοι πίστευαν πως ανακάλυψαν το νέο Ελντοράντο, ώσπου να αρχίσει η μαζική αδυναμία αποπληρωμής των δανειοληπτών και οι εξώσεις από το αμερικάνικο όνειρο. «Ξαφνικά» οι επενδυτικοί οργανισμοί (που επένδυναν μαζικά πάνω στην ανάπτυξη της αγοράς ακινήτων) βρίσκονται να κατέχουν γη σε εξωφρενικές τιμές την οποία αδυνατούν να μεταπωλήσουν με κέρδος και η όλη φούσκα σκάει...*

ΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Όλος αυτός ο συρφετός οικονομολόγων, ειδικών, υπουργών, δημοσιογράφων και αναλυτών, που στριμώχνονται σε τηλεοπτικά πάνελ και σελίδες εφημερίδων προσπαθούν να περισώσουν κάτι από την αίγλη του «παλιού κόσμου», του

κόσμου πριν την εκδήλωση της κρίσης. Είναι όμως δύσκολο να πείσουν: τα λαμπερά παραμύθια της κατανάλωσης, του «υγιούς ανταγωνισμού», της ευημερίας, της σταθερότητας και γιατί όχι της αιώνιας νίκης των δυνάμεων της αγοράς, του καπιταλιστικού μοντέλου, έγιναν θρύψαλα στα παρκέ των χρηματιστηρίων. Και αν οι προηγούμενες κρίσεις αφορούσαν περιορισμένα εθνοκρατικά μορφώματα (πχ Αργεντινή το 2001) ή γεωγραφικά τμήματα (χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας στα τέλη της δεκαετίας του 90) ανάλογα με το που κατευθύνονταν για να λεηλατήσουν τα διεθνοποιημένα κεφάλαια, τώρα μπορούμε πλέον να μιλάμε για παγκοσμιοποίηση της κρίσης. Τα όρια και τα σύνορα του νεοφιλελεύθερου μοντέλου δοκιμάζονται...

Ένας **βασικός απολογητικός μύθος** του καπιταλισμού γι αυτό που δηλώνεται τώρα ως κρίση, είναι **τα αδιάτακτα golden boys** (υψηλόβαθμα στελέχη επενδυτικών εταιρειών) των πολυεθνικών και τα «αδηφάγα και αρρωστημένα» χρηματιστηριακά παιχνίδια τους, προκειμένου να γεμίσουν τις τσέπες τους με το χρυσάφι των μπόνους στην «πενιχή» τους μισθοδοσία. Άσχετα αν αυτό είναι μια πραγματικότητα και επιμέρους χειραγωγήσεις τιμών, επενδύσεων και κεφαλαίων συνέβησαν και συνεχίζουν να συμβαίνουν από αφιονισμένους γιάππδες, ο «συλλογικός καπιταλιστής» και οι μηχανισμοί του (από την κρατική διοίκηση, τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, τα υπερεθνικά μορφώματα τύπου Ενωμένης Ευρώπης αλλά και θεσμοί μηχανισμοί όπως ο ΟΑΣΑ ή το ΔΝΤ) είναι αυτοί που ασκούν τον έλεγχο και δίνουν κατευθύνσεις. Τα παιχνίδια των golden boys μπορούν απλά να προκαλούν προσωρινές αστάθειες στην ομαλή και «ορθολογική» ροή των κεφαλαίων αλλά επί ουδενί δεν μπορούν να οριστούν ως ρυθμιστές κατάρρευσης της παγκόσμιας αγοράς.

Άλλη μια ρητορεία (που αγγίζει μάλιστα και ευρύτερα κομμάτια της αριστεράς) είναι αυτή του **«καπιταλισμού του τζόγου»** επί αφορμή της διόγκωσης της χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας (τράπεζες, επενδυτικές εταιρίες) στον σύγχρονο καπιταλισμό. Είναι ένα κλασικό δίπολο που αναπαράγεται μεταξύ της **«εικονικής οικονομίας»** που αφορά τα χρηματιστήρια και είναι κατά βάση τζογαδόρικη και «ανορθολογική» και της **«πραγματικής οικονομίας»** που αφορά την κατεξοχόν παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών η οποία είναι εξ ορισμού «ορθολογική» αφού κινείται στη βάση της προσφοράς και της ζήτησης (ή έτσι θέλουν να πιστεύουν οι θιασώτες του συστήματος). Πρώτα από όλα, η διεύρυνση του χρηματοπιστωτικού τομέα, δεν κατέλαβε χώρο από τον «πραγματική οικονομία» αλλά αποτελεί δομικό της κομμάτι με συγκεκριμένες λειτουργίες (συσσώρευση κεφαλαίων, επενδύσεις στάσιμων κεφαλαίων) και στην συγκεκριμένη οικονομική περίοδο έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην κινητικότητα των κεφαλαίων αλλά και την ευρύτερη αναπαραγωγή του υπάρχοντος. Οι δραστηριότητες του χρηματοπιστωτικού τομέα και ο όγκος των κεφαλαίων που διεκπεραιώνει, **αφορά μια ευρύτερη στρατηγική του κεφαλαίου και όχι μια μάχη και ανταγωνισμό «εικονικών και πραγματικών κεφαλαίων»**. (χαρακτηριστικότερο παράδειγμα, οι έλληνες τραπεζίτες οι οποίοι είναι ταυτόχρονα μεγαλοεργολάβοι, μεγαλοεπενδυτές, εφοπλιστές... είναι δηλαδή οι ίδιοι επιβεβαιώση ότι το πραγματικό και το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο είναι γεφυρωμένο). Και όχι μόνο αυτό: το χρηματιστικό κεφάλαιο δεν είναι κρήμα από το πουθενά αλλά και ταυτόχρονα δημιουργεί πραγματικό, ζεστό κρήμα επενδύοντας «αδιάθετα συσσωρευμένα κεφάλαια», τονώνοντας έτσι την «πραγματική παραγωγή κεφαλαίου». Αυτό συνέβη εξάλλου την περίοδο της «οικονομικής ακμής» των προ-

γούμενων ετών. Το «τζογάρισμα» λοιπόν, δημιούργησε πραγματικό πλούτο για κάποιους και πολύ πιο πραγματική δυστυχία για τους «μη προνομιούχους» αυτού του κόσμου. Τι πιο κλασικό λοιπόν στην ιστορία του καπιταλισμού; Επίσης η επιμονή στην καταγγελία του «καπιταλισμού του τζόγου» προσποριείται ότι δεν βλέπει, πως η απόδοση κέρδους (λαϊκιστί: κερδοσκοπία) είναι βασικός πυλώνας της καπιταλιστικής ανάπτυξης στο σύνολό της και όχι μεμονωμένο χαρακτηριστικό κάποιου συγκεκριμένου καπιταλιστή. Όλο αυτό κρύβει βέβαια και μια βαθύτερη πίστη στην αιωνιότητα του καπιταλισμού αλλά και την αυτονόητη ύπαρξή του ως μοναδικού μοντέλου οργάνωσης της εργασίας, της οικονομίας και των κοινωνιών.

Κάποιοι μιλούν για **κακές τραπεζικές πρακτικές και εμμονές** σε συγκεκριμένα μοντέλα (για την αλόγιστη δηλαδή χορήγηση τραπεζικών δανείων σε εκείνους που αδυνατούσαν εκ των πραγμάτων να τα ξεπληρώσουν) ξεχνώντας πως το άνοιγμα του «παράδεισου» της τραπεζικής αγοράς και δανεισμού σε περιόδους οικονομικής άνθησης είναι και αυτό δομικό χαρακτηριστικό των οικονομικών κύκλων της ροής του κεφαλαίου αλλά και βασικό συστατικό ομηρίας των φτωχότερων κοινωνικών κομματιών τις τελευταίες 2 δεκαετίες. Είναι λοιπόν ένας τρόπος απόσπασης κοινωνικής και ταξικής ειρήνης. Έστω και πρόσκαιρης...

«ΕΙΚΟΝΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ» και ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΜΠΕΛΛΕΣ

Είναι κοινός τόπος πως για την κρίση οι παράγοντες εκδήλωσής της ήταν πολλοί. Οι οικονομολόγοι-θιασώτες του συστήματος ξιφομαχούν θολωμένοι μεταξύ τους στην προσπάθειά τους να βρουν το «μεγάλο φταίχτη». **Τα πάντα κινούνται σε δίπολο:** φταίει η επιθετικότητα του νεοφιλελευθερισμού, αλλά φταίει και η «έλλειψη βούλησης» του να επιτεθεί στις κατεστημένες οικονομικές ροές και αγκυλώσεις, φταίει η αδυναμία της πραγματικής οικονομίας να αναπυχθεί πατώντας πάνω στο «ζεστό» χρήμα της «εικονικής» οικονομίας, αλλά φταίει και η υπερεπέκταση της «εικονικής» οικονομίας και οι τζογαδόρικοι τρόποι της, φταίει η αποτυχία της θεσμικής ολοκλήρωσης σε παγκόσμιο επίπεδο, η άρση όλων των εθνικών περιορισμών αλλά φταίει και η απροθυμία των κρατών να επιβάλλουν σώφρονες ρυθμιστικούς κανόνες στην οικονομική σφαίρα, φταίει η μονομέρεια και η πολεμική εμμονή των ΗΠΑ αλλά φταίει και η «δειλία» των Ευρωπαίων και των άλλων πρωτοκοσμικών στο να χαράξουν ξανά χάρτες και πολιτικές...και πάει λέγοντας. Όλες οι αναλύσεις κινούνται στο να προστατεύσουν το κυρίαρχο μοντέλο, στο να το αναπαράγουν είτε ξαναγεννώντας το αυτούσιο είτε φτιασιδώνοντάς το με νέα μεγάλα οικουμενικά οράματα (σαν κι αυτά των θεωρητικών Πατέρων του καπιταλισμού). Ο Άνταμ Σμιθ αγκαλιά με τον Μέυναρντ Κένυς παλεύουν στα μαρμαρένια αλώνια με το τέρας της κρίσης...

Στην πραγματικότητα τίποτα από όλα αυτά δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα τόσο μονοσήμαντα. **Όλοι οι λόγοι του κόσμου «συνωμότησαν»**, όλα αυτά που συνιστούν ακόμα και ως αντιθετικές δυνάμεις την κυρίαρχη οικονομική-πολιτική δομή, ξεδιπλώθηκαν με όλες τους τις δυνάμεις, τις «αρετές» και τις «αδυναμίες», έρμαια του πανικού των αγορών, του τυχοδιωκτισμού του «ατομικού» αλλά και

του «συλλογικού» καπιταλιστή, των ιστορικών οικονομικών κύκλων ανάτασης και ύφεσης αλλά και των συνολικών δομικών αντιφάσεων του καπιταλισμού. Και βέβαια (και αυτό είναι ένα βασικό κομμάτι που όλοι τείνουν να ξεχνούν ή να υποβιβάζουν), άσχετα με το αν ο καπιταλισμός έχει αυτήν την (υπέροχη) μαγική δύναμη να παίρνει φόρα και να χτυπά με δύναμη το κεφάλι του στον τοίχο φτάνοντας μπροστά στα αδιέξοδα των διαδρομών του, υπάρχουν πάντα **οι πολύμορφες αντιστάσεις των κοινωνιών** που παίζουν (ακόμα και όταν δεν εκδηλώνονται με τη σαφήνεια των οδοφραγμάτων αλλά υπάρχουν απλά και μόνο ως εφιαλτικές -για τους κυριάρχους- κοινωνικές δυνατότητες) το ρόλο τους στο παιχνίδι της αποσταθεροποίησης. Οι ρωγμές που δημιουργήσαν και συνεχίζουν να δημιουργούν κοινωνίες και κινήματα την τελευταία 15ετία (από τη Λατινική Αμερική ως την Ευρώπη και την Ασία), από τοπικούς, εργατικούς, περιβαλλοντικούς αγώνες κτλ, οι οποίοι πλέον κουβαλάνε το πρόσημο της κοινωνικής επίθεσης ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό και τον ίδιο τον καπιταλισμό γενικότερα (ας θυμηθούμε την «φλεγόμενη» Αργεντινή του 2001).

Τα όρια λοιπόν της λεηλασίας του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού και οι αφορμές και αιτίες της κρίσης πρέπει βέβαια **να ανιχνευτούν και πέρα από τις δομικές αντιφάσεις του συστήματος**, στις πιο πρόσφατες πολιτικές-οικονομικές επιλογές, στην πιο πρόσφατη ιστορία: από την ανάδειξη του **δόγματος της ασφάλειας** ως κινητήριου μοχλού απόσπασης κοινωνικής συναίνεσης και καταστολής στο εσωτερικό των δυτικών κοινωνιών αλλά και πολεμικής εξωτερίκευσης της πρωτοκοσμικής δημοκρατίας στην καπιταλιστική περιφέρεια (ειδικά από τα μέσα του '90). Από την ανάδειξη **νέων ηγεμονικών δυνάμεων** (Κίνα, Ρωσία κτλ) στην παγκόσμια σκακιέρα. Από την **επιταχυνόμενη περιβαλλοντική λεηλασία** που -λόγω της οικονομικής επέκτασης- αποκτά πλέον ξεκάθαρα επιβιωτικά χαρακτηριστικά για τον πλανήτη και πλέον συνυπολογίζεται ως «κόστος» στις όποιες επενδύσεις. Από την **αδυναμία των πολεμικών επιλογών** των δυτικών κυριάρχων στο να πθασεύσουν την Μέση Ανατολή και **να «εξορθολογικοποιήσουν» την αγορά ενέργειας**, πετρελαίου και φυσικού αερίου. **Τις γεωπολιτικές συγκρούσεις** που αναδύθηκαν από αυτήν την επιθετικότητα. Την αδυναμία (λόγω ευρύτερης κοινωνικής αποσταθεροποίησης) για καθολικότερη επίθεση στα **εργασιακά «κεκτημένα» των δυτικών κυρίως προλετάρων** (να καταργήσουν δηλαδή και το ελαχιστότερο «δίκτυο κοινωνικής προστασίας» όπως το ονομάζουν) κτλ...

Η επιθετικότητα των κυριάρχων σε κοινωνίες και στον πλανήτη δεν φαίνεται να μπαίνει σε δίπολα και διλλήματα τουλάχιστον προς στιγμή: η οικονομική σταθερότητα «ξαναθερμαίνεται» με παλιά κόλπα και το επίδικο της «κοινωνικής ειρήνης και σταθερότητας» συνεχίζει να βρίσκει τις «λύσεις» του μέσα από **την όξυνση των αποκλεισμών ολόκληρων κοινωνικών ομάδων** (ακόμα και από τους προνομιούχους της πάλαι πότε «κραταιάς» μικρομεσαίας τάξης), **την όξυνση των διαχωρισμών** (πχ ξενοφοβία κτλ) αλλά και μέσα από την **θεσμική και υλική θωράκιση των μηχανισμών καταστολής**. Η οικονομική κρίση δείχνει να ζητάει τη «θεραπεία» της μέσα από την μετατόπιση της πολιτικής διαχείρισης των κοινωνιών σε ολοένα και πιο ολοκληρωτικά μονοπάτια. Κι αν μια τέτοια προοπτική μοιάζει «αυτοκαταστροφική» επιλογή για το ίδιο το σύστημα, ένα μεγάλο ρίσκο γενικευμένης κοινωνικής αποσταθεροποίησης, αυτό έχει να κάνει με τον τρόπο και τις ταχύτητες που συνήθισαν οι παγκόσμιες ροές εξουσίας και χρήματος να επιβάλλονται πάνω στον πλανήτη και τις κοινωνίες. Είναι ο τρόπος που ανασαίνει ο καπιταλισμός

και η βαθιά του πίστη πως είναι ανίκητος. Η διέξοδος της «λογικής» διαχείρισης της κρίσης (επαναφορά δηλαδή «προστατευτικών» μέτρων για την κοινωνία) απαιτεί τεράστιες θεσμικές μετατοπίσεις, ανακατανομή προνομίων, δύναμης και χρημάτων από τους κυρίαρχους το οποίο προς στιγμήν κρίνεται ασύμφορο. Παρόλ' αυτά συνεχίζει να παραμένει το τελευταίο καταφύγιο τους.

Τα διευθυντήρια μπροστά σε αποφάσεις

Αν και το μέχρι στιγμής μέγεθος της αστάθειας δεν αντιστοιχεί σε μεγέθη πραγματικής κρίσης, αλλά περισσότερο σε αυτά μιας μικρής-μεσαίας ύφεσης σε λίγες μόνο οικονομίες (ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ισλανδία και κάποιες άλλες) και επιβράδυνσης για όλες τις υπόλοιπες, η κατάσταση είναι ακόμα ρευστή για σιγουριές και προβλέψεις. Το σίγουρο πάντως είναι πως οι ηγεμόνες του κόσμου κινούνται σε τροχιά ύφεσης: από τις μαζικές απολύσεις και το κλείσιμο μονάδων παντού στον κόσμο, περιτομή ακόμα και των ισχνότερων εργασιακών «κεκτημένων», περαιτέρω ελαστικοποίηση, μείωση μισθών. Η κρίση ανέκαθεν ιστορικά είχε διπλό χαρακτήρα: **επιθετική καταστροφή συσσωρευμένων κεφαλαίων και αναδημιουργία καινούριων αλλά το βασικότερο, επίθεση με όλα τα μέσα στους εκμεταλλεζόμενους.** Εξάλλου αυτοί συνεχίζουν να είναι η αποδοτικότερη επένδυση. Ένα πρώτο δείγμα εξάλλου είναι η λεγόμενη «κοινωνικοποίηση των ζημιών», η μετακύλιση δηλαδή των χρεών των αφεντικών στις πλάτες των «από τα κάτω». Και αυτό που «εντυπωσιάζει» είναι πως τα ηγεμονικά μπλοκ είναι συμπαγή στις προσεγγίσεις τους: πουθενά μέχρι στιγμής δεν ακούστηκε (παρά μόνο ως κρύο ανέκδοτο) η επιστροφή σε «κοινωνικότερα» μοντέλα οικονομικής διαχείρισης. *(Εδώ βέβαια πρέπει να αναφερθούν τα λίγα αλλά ενδεικτικά παραδείγματα κρατικής παρέμβασης, με τις κρατικοποιήσεις εταιρειών ή χρεών τους -κυρίως σε ΗΠΑ και ΕΕ-, που εμφανίζεται ως ενδιάμεση μεταβατική λύση για την αναπαραγωγή του υπάρχοντος μοντέλου. Ο καπιταλισμός μπορεί να κοινωνικοποιεί την κρίση αλλά ένας «αποτελεσματικός» κρατικός παρεμβατισμός πλήττει την μονοκρατορία της νεοφιλελεύθερης κουλτούρας στην κοινωνική συνείδηση. και τροφοδοτεί την εναντιωματική επιχειρηματολογία.)* Η κρισιμότητα παρόλα αυτά της περιόδου αυτής φαίνεται και στις διαπιστώσεις και τις δηλώσεις των κυρίαρχων: αυτοί που ορκίζονταν αιώνια πίστη στο «αόρατο χέρι των αγορών», στη «μαγική τους δύναμη να αυτορυθμίζονται», αναμασούν σε ρυθμό παραληρήματος τα περί «αναγκαιότητας ελεγκτικών μηχανισμών», τα περί «ιστορικής ευθύνης των κρατών να παρέμβουν δυναμικά». Από την «επανάδρυση του καπιταλισμού» που πρότεινε ο Σαρκοζί μέχρι τα σχέδια Πόλσον στις ΗΠΑ και την αγορά τοξικών ομολόγων από το αμερικάνικο κράτος, την κρατική «επιτήρηση» των τραπεζών που εφάρμοσε το αγγλικό κράτος, από τις πρόσφατες αποφάσεις της συνόδου κορυφής της ΕΕ (η οποία έκανε αυστηρές συστάσεις σε αυτούς που σκέφτονται να εγκαταλείψουν το κοινό παιχνίδι και να αυτοσχεδιάσουν λύσεις με εθνικό πρόσημο), όλες αυτές οι διαφοροποιήσεις και οι αποχρώσεις στις επιλογές των αφεντικών του κόσμου, τέμνονται σε 4 σημεία: πρώτον, την κοινά διαπιστωμένη αναγκαιότητα των ηγεμόνων του κόσμου **για μεγαλύτερο έλεγχο στις αγορές**, όχι όμως σε βαθμό

ξεκάθαρου κρατικού παρεμβατισμού (παρά μόνο εκεί που θα προκύψει έκτακτη ανάγκη), την κοινή τους προσπάθεια για την **διατήρηση του (αποσυντιθέμενου) νεοφιλελεύθερου μοντέλου**, την κοινή διαπίστωση πως **η κρίση δεν πρέπει να αλλάξει τους κανόνες του παιχνιδιού** διότι είναι και η ίδια κανόνας του παιχνιδιού και όχι εκτροπή του, και τέλος, η παραδοχή πως ήδη άνοιξε **το πεδίο μιας ευρύτερης παγκόσμιας ανακατανομής οικονομικής και όχι μόνο δύναμης** με ότι και αν αυτό σημαίνει για τον ενδοκυριαρχικό ανταγωνισμό.

Ταυτόχρονα η κρίση ανατροφοδοτεί «αποτυχημένες συνταγές»: παρόλο που, για παράδειγμα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θεωρείται υπεύθυνο για πολλές κοινωνικές και οικονομικές κρίσεις ανά τον πλανήτη (πχ. Αργεντινή 2001) η απόφαση των G20 στο να τροφοδοτήσουν το ΔΝΤ με επιπλέον 1 τρις δολάρια για δανειοδοτήσεις χρεοκοπημένων κρατικών οικονομιών, δείχνει πως αυτό παραμένει ως μηχανισμός και ως φιλοσοφία, κυρίαρχο στην παγκόσμια οικονομία: η δανειοδότηση των χρεών, που ακολουθείται με σκληρά οικονομικά μέτρα για κάθε δανειολήπτη του ΔΝΤ, γίνεται το βασικό όχημα αναδιανομής συμφερόντων και δύναμης στον πλανήτη. Σε μια περίοδο αστάθειας, λιγοστεύουν οι εναλλακτικές δυνατότητες δανειοδότησης (όπως πχ έγινε μεταξύ χωρών της Λατινικής Αμερικής λίγα χρόνια πριν) και το ΔΝΤ και άλλοι τέτοιοι οργανισμοί εμφανίζονται ως οι μοναδικοί «ανοιχτοκέρηδες» δανειστές. Πρόκειται για μια δοκιμασμένη συνταγή ήδη από τις δεκαετίες του 70 και 80 σε Λατινική Αμερική και Αφρική, και από το 90 σε Νοτιοανατολική Ασία και Ανατολική Ευρώπη. *(Βασικός μοχλός ανάπτυξης σύμφωνα με το ΔΝΤ, για τις κατά βάση αγροτικές χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής είναι η ένταξη στην αγροτική παραγωγή και στις τεράστιες αγροτικές τους εκτάσεις, γενετικά τροποποιημένων φυτών για την παραγωγή βιο-ενέργειας: κάπου εδώ συναντιέται λοιπόν η αγωνία των κυρίαρχων για «το μέλλον του πλανήτη», η ρητορεία περί πράσινης ανάπτυξης, απομάκρυνσης από την εξάρτηση γαιανθράκων και παραγωγής εναλλακτικών μορφών ενέργειας και βοήθειας των «υπό ανάπτυξη» χωρών του τρίτου κόσμου. Αυτό που ντύνεται στα μάτια των δυτικών υπηκόων ως εναλλακτικό μοντέλο πράσινης καπιταλιστικής ανάπτυξης, ως ο αυθεντικός τρόπος για την εξαγωγή των οικονομιών και κοινωνιών από την κρίση, κουβαλάει ουσιαστικά όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά των παλιών λευκών αποικιοκρατών...)*

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ;;;

Οι αριθμοί και οι στατιστικές της κρίσης, οι οικονομικοί όροι που κατακλύζουν το καθημερινό λεξιλόγιο, δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να προκαλούν μια κοινωνική σύγχυση, κρύβοντας το προφανές: **πίσω από την αριθμολαγνεία των οικονομολόγων κρύβονται απτές κοινωνικές σχέσεις καταπίεσης και εκμετάλλευσης. Που είτε καταλύονται είτε διαιωνίζονται.** Το «ξεπέρασμα της κρίσης» είναι μια κάτι που μας αφορά όχι ως ένα ζήτημα τεχνικής φύσεως, που απαιτεί απλές ρυθμίσεις, αλλά καθολικές απαντήσεις από την πλευρά των «από τα κάτω», ακριβώς γιατί βρίσκονται μπροστά στην επιταχυνόμενη επιθετικότητα των αφεντικών του κόσμου. Από τις δυτικές μητροπόλεις ως την έτσι κι αλλιώς λεπτατημένη καπιταλιστική περιφέρεια (κάποιοι μάλιστα ψιθυρίζουν με νόημα πως η επό-

μενη κρίση θα χτυπήσει τις τιμές των τροφίμων και των πρώτων υλών –με ότι αυτό σημαίνει για τους εκεί πληθυσμούς-) καθετί συλλαβίζεται ως βαρβαρότητα.

Και αυτό που δεν έχει γίνει αντιληπτό από τους από κάτω ακόμη, είναι πως οι αντιστάσεις των κοινωνιών ανά τον πλανήτη, από τη Λατινική Αμερική ως την Μέση Ανατολή, από τους αγώνες των αγροτών και εργατών στην Νοτιοανατολική Ασία ως τους φλεγόμενους δρόμους του ελληνικού Δεκέμβρη είναι ένας βασικός παράγοντας όχι μόνο ανάσχεσης της κρατικής-καπιταλιστικής βαρβαρότητας, αλλά η βασική συνιστώσα κάθε αποσταθεροποίησης των κυρίαρχων.

Και στις απαντήσεις αυτές δεν χωράνε υποχωρήσεις: αυτές εξάλλου έθρεψαν την αδηφαγία των ηγεμόνων τόσο καιρό. Μέσα στο πεδίο μιας γενικευμένης κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής κρίσης του συστήματος, ξεπηδούν εκείνες οι δυνάμεις που θέλουν να μπλοκάρουν τις κοινωνικές απαντήσεις: από τον εθνικισμό και το ρατσισμό, ως τις σοσιαλδημοκρατικές διευθετήσεις και τους «δικαιότερους κόσμους», από την ανάπτυξη φοβικών αντανάκλαστικών που θα δικαιώσουν το κράτος-αστυνόμο έως τις βιτρίνες που θα συνεχίσουν να υπόσχονται λάμψη και ανέλιξη, από το δόγμα ασφάλειας ως το ισχυρό έθνος-κράτος, όλα θα συνηγορήσουν στην αναπαραγωγή του υπάρχοντος. Με τους πιο επιθετικούς όρους: έμμεσα ή άμεσα, με ωμή βία ή με «χτύπημα στην πλάτη», εντός των συνόρων και έξω από αυτά.

Οι απαντήσεις λοιπόν δεν μπορούν να περιοριστούν σε κλασικές καταγγελίες ενός παρακμάζοντος νεοφιλελευθερισμού, να αναμασήσουν εργατισμούς και σχήματα αντίθεσης κεφαλαίου-εργασίας, αλλά να οξύνουν την ένταση της κοινωνικής πόλωσης. Πρέπει να διαπερνούν τη δομή που χίζεται πάνω στις εμπορευματικές σχέσεις και το χρήμα, να χτυπούν τις διάφορες στρατηγικές απόσπασης κοινωνικής συναίνεσης: ο κόσμος της οριστικής ρήξης ξαναμιλάει με όρους σύγκρουσης, απαιτεί, βρίσκεται στο δρόμο, επανανακαλύπτει τα εργαλεία του κοινωνικού σμποτάζ ενάντια στην συνδιαλλαγή και την υποχώρηση, την συλλογικότητα ενάντια στην εξατομίκευση και την αλλοτρίωση, την χαριστικότητα ενάντια στον κόσμο του χρήματος και της ανταλλακτικής αξίας, τελειώνει με τη διαμεσολάβηση των φωτισμένων ειδικών, προχωράει στην κατάλυση εθνικών, φυλετικών και έμφυλων διαχωρισμών. **Η κρίση δεν είναι τα φράγκα που λείπουν από τα αφεντικά. Είναι η απόπειρα επαναθέσμησης του υπάρχοντος και όλων του των συνιστωσών με τους χειρότερους όρους για τους εκμεταλλευόμενους και τους καταπιεσμένους. Η μόνη διέξοδος είναι η αντεπίθεση.**

Θερσίτης

χώρος ραδιοϋργίας και ανατροπής
Κεσσορος και Ευαγγελιστρίας-1Α10Ν

www.thersitis.gr